

KKI

4:1

Miként értékelhetjük
a Biden adminisztráció
2021. szeptember 11-re kitűzött
afganisztáni kivonulásról
szóló bejelentését?

KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2021.

Szerkesztő:

Wagner Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szerzők:

Tálas Péter – Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, NKE

Wagner Péter – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Ali M. Samay – doktorjelölt, Budapesti Corvinus Egyetem

Marton Péter – Budapesti Corvinus Egyetem

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

Illusztráció:

<https://depositphotos.com>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2021/10. [Hogyan jelenik meg a klímaváltozás a nagyhatalmak nemzeti biztonsági tervezésében és a kapcsolódó intézményekben?](#)

2021/09. [Mire használható Magyarország megfigyelői státusza a Türk Tanácsban?](#)

Régebbi számaink elérhetőek a [KKI](#) honlapján.

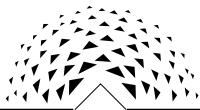
A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra – a nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti *párbeszéd* elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: *Miként értékelhetjük a Biden-adminisztráció 2021. szeptember 11-re kitűzött afganisztáni kivonulásról szóló bejelentését?*

TÁLAS PÉTER

Bár az afgánok – különösen pedig az afgán nők – helyzete bizonyosan rosszabbra fordul az amerikai és NATO-erők távozásával és a tálibok hatalomra kerülésével (ne legyenek kétségeink: ez előbb-utóbb bekövetkezik), sőt talán igaza lesz azoknak is, akik szerint a kivonulást követően újra a nemzetközi terrorizmus egyik háttérországává válhat Afganisztán, mégis az egyetlen értelmes és helyes döntésnek kell értékelnünk Joe Biden (és a NATO) részéről, hogy 2021. szeptember 11-ei határidővel kivonják katonáikat a közép-ázsiai országból.

Az amerikai elnökök – akik közül négyen is megígérték az afganisztáni háború befejezését – korábban is megtehették volna ezt a lépést. Barack Obama és Donald Trump legalábbis feltétlenül. Obama Oszama bin Láden „levadászását” követően (bejelentésére politikai szempontjából jó alkalom lett volna 9/11 tizedik évfordulója), Trump elnök pedig – ha komolyan gondolja saját „America First” jelszavát és felkészül rá – 2020 nyarán-őszén, amikor Washington már hónapok óta túl volt a tálibokkal kötött megállapodáson, az amerikai közvélemény pedig az [utolsó helyre](#) sorolta a terrorizmust az ország előtt álló nagy problémák tízes listáján. De nem tették, mert tábornokaikra hallgatva, a „[jó háborúban](#)” bízva, illetve a [győzelem](#) belpolitikai fontosságát feltételezve elzárták annak az egyszerű bideni mondatnak a nyilvános kimondásától: [„Nem folytathatjuk afganisztáni katonai jelenlétünket abban a reményben, hogy majd ideális feltételeket teremtünk a kivonulásunkhoz”](#). Így vált a George W. Bush által [egy-két évre ígért győztes](#) afganisztáni háború az Egyesült Államok leghosszabb, egyik legköltségesebb, és Irak mellett Amerika tekintélyét leginkább romboló vereségévé. S bár ez utóbbit érthető okok miatt (több mint 2300 halalos és 20 ezer sebesült amerikai áldozat) még Joe Biden sem mondhatta ki nyíltan, szimbolikusan megfogalmazták helyette azok az amerikaiak, akik ez év februárjában a PEW Research 20 pontból álló külpolitikai prioritás-listájának az [utolsó helyre](#) sorolták a demokrácia előmozdítását más országokban.

Az afganisztáni háború egyik legnagyobb paradoxona, hogy a nemzetközileg egyébként nem túl jelentős, a tágabb Közel-Kelet perifériáján elhelyezkedő országot valójában a szeptember 11-ei terrortámadás, illetve ennek nyomán a 2001 decemberében elkezdett fegyveres konfliktus helyezte és tartotta két évtizedig az amerikai nagystratégia, illetve a NATO stratégiai térképén. Afganisztán olyan problémákkal került egy lapra (bár egy idő után kétségtelenül egyre rövidebb bekezdések

formájában), mint Irán előretörése a Közel-Keleten, Oroszország fegyveres felépései a posztszovjet térségben, vagy a felemelkedő Kína jelentette kihívás. Ráadásul úgy, hogy az Afganisztán-stratégiának kikiáltott amerikai és szövetségi célok várható kudarcra már több mint egy évtizede az Egyesült Államok Afganisztán-politikájával csak mellékesen foglalkozó kelet-közép-európai kutatók számára is többé-kevésbé [nyilvánvaló volt](#). Most nem is beszélve arról, hogy Washingtonnak már régóta rendelkezésére állnak azok az eszközök (légierő, katonai magánvállalatok, drónok, kibertér stb.), amelyekkel – ha akarja és az amerikai érdekek szempontjából szükségesnek ítéli – képes az amerikai katonák hivatalos kivonását követően is befolyásolni az afganisztáni eseményeket. Amennyiben pedig nem lát ilyeneket, az afgán probléma kezelését és gondjait egyszerűen átengedheti azoknak a környező nagyhatalmaknak (Pakisztán, Oroszország, Kína, India és Irán), amelyek az elmúlt két évtizedben lényegében páholyból nézték végig az amerikaiak afganisztáni helyben járását. Mindezeket figyelembe véve a bideni döntés csupán egy erősen megkésett visszatérés a stratégiai normalitáshoz, amikor a washingtoni kül- és biztonságpolitika csak az amerikai érdekek szempontjából valóban releváns problémákkal foglalkozik. Ráadásul, mivel Joe Biden már alelnökként is ellenezte az amerikai erőik afganisztáni növelését, egyértelműen megérdemli azt is, hogy ő arassa le a kivonulás belpolitikai sikereit.

WAGNER PÉTER

A nemzetközi közösség a lehetséges opciók számbavétele során három dolgot valószínűsített Joe Biden elnök 2021. április 14-én tett hivatalos bejelentése előtt. Egyrészt, hogy az új elnök tiszteletben tartja az előző adminisztráció által, a tálibokkal kötött megállapodást, azaz a demokrata kormányzat is ki akar majd vonulni. Másrészt, hogy a dokumentumban szereplő 2021. május 1-jei határidő teljesíthetetlenül közel van nemcsak az USA, de a majd három tucat nemzetközi partner számára is. Harmadrészt pedig, hogy bár az új adminisztráció késleltetve fog csak kivonulni, de arra azért még az idén sor fog kerülni.

Az amerikai elnök az április közepi bejelentésébe két kommunikációs „csavart” tett, részben, hogy eladhatóbb legyen a Talibán felé, részben, hogy a kivonulást övező kudarcos pillanatot valamiféle felmagasztosult nemzeti emlékpillanattá alakítsa át. Így alakult 2021. május 1-je a kivonulás kezdő dátumává, míg 2021. szeptember 11-e a távozó amerikai katonák végső határidejévé. A Biden-adminisztráció számára rendkívül fontosak a szimbolikus gesztusok, ám a New York-i és washingtoni terrortámadások húszéves évfordulójára időzíteni a kivonulást kockázatos is lehet. A Fehér Ház választhatott volna kevésbé értékelhetőbb, és a tálibok (és nem az al-Káida) elleni sikerekhez köthető dátumokat is; 2001. október 7-én indultak meg a légitámadások, és november 13-án szabadították fel Kabult a tálibok uralma alól.

Sokan persze a továbbiakban is kétlik, hogy az USA valóban távozni fog, ám a Biden-adminisztrációnak nincs érdemi oka tovább maradni. A bevonulás eredeti oka a terrorizmus elleni harc és az al-Káida felszámolása volt, majd az iraki invázió okozta szívóhatás miatt Afganisztánban terrorista tevékenység alig maradt, onnan terrortámadás nem indult az USA ellen (de Európába sem). Természetesen az a [400-600 fő](#), aki jelenleg ott tartózkodik, továbbra is veszélyt fog jelenteni az USA számára, a kérdés csak az, hogy mekkorát Akkorát, ami indokolja egy 8-10 ezer fős nemzetközi misszió jelenlétét, és 300 ezer fős afgán biztonsági haderő külső finanszírozását? (Az Iszlám Állam néhány ezer fős jelenlétével itt most nem számolunk, mert ellenük a Talibán is ádáz harcot vív).

A szomorú valóság az, hogy ha az al-Káida jelenleg a Nyugat elleni háborújához kiképzőbázisokat, szabad mozgásteret akar magának, akkor Jemenben, Szomáliában, Szíriában vagy a Száhel-övezetben sokkal könnyebben talál magának ilyeneket.

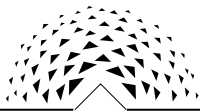
A nemzetközi prioritások jelentette hangsúlyeltolódás talán még látványosabb. A jelenlegi ukrán–orosz feszültségek és a Kínával erősödő nagyhatalmi rivalizálás az USA-t arra kényszeríti, hogy racionalizálja erőforrásait és kapacitásait a világban. Ennek jele a csökkenő katonai jelenlét Irakban, Szíriában, Szomáliában és Afganisztánban is. Ebben a kérdésben ráadásul kétpárti egyetértés van az Egyesült Államokban: a lépések megfigyelhetők voltak már az Obama-adminisztrációnál is, de főleg Donald Trump „unortodox” lépéseivel váltak látványossá.

Belpolitikai téren még a közvélemény is támogatja a kivonulást, Amerika történetének leghosszabb háborújához nehéz pozitív eredményeket kötni. Több generáció számára ez az első igazi kudarc, amelyhez csak a vietnámi kivonulás hasonlítható (bizonyos értelemben még az iraki háború lezárása is siker ehhez képest), és amely megmutatja, hogy még az amerikai világhatalomnak is megvannak a korlátai.

A Biden-adminisztráció részéről a kivonulásról szóló döntés reális szembenézés volt a valósággal. A távozás kapcsán felmerülő hitelességi kérdés (mind az afgán kormány, mind a nemzetközi közösség felé) azonban már rég nem releváns. Az Egyesült Államok hitelessége Afganisztán kapcsán akkor veszett oda, amikor 2002 táján, a terrorizmusellenes műveletek sikerei után Washington a demokráciaterjesztés és a nők jogainak emlegetésével, valamint az államépítés hangsúlyozásával a teljesíthetetlen vállalások irányába vitte el a retorikát. Jellemző, hogy bár ugyanezeket az Obama-adminisztráció már 2009-ben feladta, a közvélemény és a nemzetközi megítélés máig ezeket kéri számon a húszéves amerikai jelenlét megítélésekor.

ALI M. SAMAY

Az amerikai katonák afganisztáni kivonulása a 2021. február 29-én Dohában megkötött amerikai–talib megállapodás óta napirenden van. A dokumentum aláírásával az USA terror elleni háborúja (war on terror) hivatalosan is véget ért. Az amerikai fél az egyezség alapján nem támogatja tovább az afgán nemzeti biztonsági erőket a talibok elleni harcban, hanem közvetítői szerepet tölt

be az afgánközi béketárgyalásokban. A tálibok pedig a megállapodás aláírásának napja óta, ígéretüknek megfelelően, nem támadták meg az amerikai katonákat. A dohai egyezmény értelmében 2021. május 1. a végleges kivonulás határideje az USA számára, és a tálibok is erre készültek. Így az amerikai katonák kivonulásának késedelmét (2021. szeptember 11.) kifogásolva bejelentették, hogy amíg nem teljesülnek a megállapodás feltételei, nem fogják megkezdeni az afgánközi tárgyalásokat.

Az amerikaiak és a tálibok között zajló tárgyalások során Ashraf Ghani afganisztáni köztársasági elnök a külföldi katonák számának esetleges jövőbeli csökkenésére számított, ugyanakkor azt hangoztatta, hogy az USA és Afganisztán nemzetközi és bilaterális stratégiai és biztonsági megállapodásokból származó kötelezettségei, a két fél kiegyezésétől függetlenül, nem fognak megváltozni.

Azonban Kabult az amerikai–tálib-megállapodás aláírása váratlanul érte. Ennek az oka az volt, hogy az afgán politikai vezetőket az amerikaiak nem tájékoztatták a tárgyalások részleteiről. Kabul számára a Dohában kötött egyezményben a jelen afgán kormány számára meghatározott, végrehajtandó feltételek (mint az 5-6 ezer tálib fogoly szabadon engedése, az afgánközi tárgyalások, valamint az ideiglenes, közösen alakítandó békekormányról szóló tárgyalások azonnali megkezdése) nem voltak kedvezőek. Az afgán elnök a hatalomról való lemondását nem tartja elfogadhatónak. Célja, hogy hivatalban maradjon, lehetőleg a jelenlegi mandátuma végéig (2024), vagy akár a jövőbeli ideiglenes békekormány vezetőjeként. Ugyanakkor a tálibok számára a békekormány megalakításának feltétele éppen Ashraf Ghani hatalomból való távozása.

Annak ellenére, hogy az afgán kormány a kezdetektől ellenezte a tálibokkal való tárgyalást, a dohai megállapodás aláírása után annak végrehajtójává vált. Amerikai nyomásra a kormány a tálibok elleni hadműveleteket leállította, és védelemre rendezkedett be a nemzeti haderő. A tálib foglyok szabadon engedésére vonatkozó utasítást már csak jóval később hajtotta végre. Mindezek mellett az afgán vezetés húzta az időt a tálibokkal való közvetlen tárgyalások kapcsán, amíg Donald J. Trump hatalmon volt, mert meggyőződése volt, hogy a Biden-adminisztráció eltérő álláspontot képvisel majd az afgán békével kapcsolatban.

Az afgán biztonsági erők védelemre való utasítása és hatezer tálib fogoly szabadon engedése jelentős változást eredményezett a reálpolitikában. A tálibok megerősödtek, a harctéren előrenyomultak, jelenleg az ország területének több mint [50 százalék](#)a tálibok fennhatósága alatt áll. A harctéri helyzet kedvezőtlen fordulata miatt a kormány pozíciója jelentősen gyengült, és nincs már lehetőség arra, hogy a tálibok elleni harcban a regionális hatalmak segítségét kérje.

A Biden-adminisztráció kivonulásáról szóló bejelentése világossá tette, hogy az USA-nak szilárd elhatározása az afgán háború amerikai részről való lezárása. Azonban az is egyértelművé vált, hogy az afgán háború és béke kérdése az afgánok belügye, melyben jelenleg az USA a megbékélést támogatja a háború helyett. Az afgánok ezáltal választás elé kerültek: kibékülnek és közösen élvezik az USA és a nemzetközi közösség pénzügyi és fejlesztési támogatásait, vagy a

háború mellett döntenek, és elveszítik az elmúlt két évtizedben szerzett vívmányokat. Ezzel a lépéssel egyben azt is kockáztatják, hogy a szomszédos államok ismét erőteljesen beavatkoznak majd az ország belügyeibe.

MARTON PÉTER

Az Egyesült Államok tervezett afganisztáni kivonulásának érdekes vonatkozása, hogy nem kimondottan amiatt kerül rá sor, ami végső soron megfelelően indokolhatná ezt a döntést. Joseph Biden alelnökként már az Obama-adminisztráció idején is amellett kardoskodott, hogy jelentősen redukálják az amerikai katonai jelenlétet a közép-ázsiai országban, 2021 elején újfent hivatalba lépén pedig minden bizonnyal megkettőzött kilátástalanságérzettel viszonyult a még mindig jelentős afganisztáni katonai szerepvállalás kérdéséhez. Az sem kerülhette el a figyelmét, hogy a tavalyi év során elődje, Donald Trump is szeretne volna begyűjteni a közvéleménynél a katonák hazahozatalával szereshető népszerűségi pontokat.

A döntéshozatal szempontjából az alapvető választást egyfelől az Afganisztánnal kapcsolatos stratégiai patthelyzet határozza meg, másfelől a dzsihádisták terrorizmus dinamikusan változó helyzete. A fenntartott jelenlét Afganisztán esetében elégtelen eredményeket ígér, a dzsihádisták terrorizmussal kapcsolatban pedig csak csekély haszonnal jár jelenleg, tekintettel a annak globális földrajzi átrendeződésére. A kivonulás persze felveti a dzsihádisták aktivitás felerősödésének lehetőségét, bármit is nyilatkozik erről a Talibán, de ennek a kockázatai és költségei nem jelentkeznek azonnal. Ami a tálibokat illeti, ők egyébként nem lettek lényegesen békeszeretőbbek és toleránsabbak, mint bármikor voltak. Nem kedvelik a kabuli vezetést, és mindig is világosan kifejezték, hogy az Egyesült Államokkal kötendő bármiféle békemegállapodásuk szerintük kompatibilis offenzív műveletek folytatásával az afgán biztonsági erők ellen akár az aláírás napján is.

Így aztán a cél az amerikai távozás a szeptember 11-i merényletek huszadik évfordulójára. Évfordulóhoz igazítani katonai műveletek befejezését kis túlzással olyan, mintha a koronavírus-járvány elleni védekezést kötnénk a Hortobágyon költő madárpopulációk egyedszámához. Az ilyen típusú összekapcsolás akkor lehetséges, ha azt nem bünteti közvetlenül a lépéseink következményeinek láncolata.

Az afganisztáni kivonulásnak ugyanakkor van haszna, tekintettel arra, hogy az Egyesült Államok stratégiai horizontja jóval tágabb az afganisztáni völgyek és szorosok szűk világánál. Washingtonnak Kína és Oroszország akár együttesen jelentkező kihívására kell felkészülnie. Mint azt már a 2018-as nemzeti védelmi stratégiájuk is leszögezte, a cél a jelentős revizionista hatalmak elrettentése, vagy – rosszabb esetben – egy jelentős hatalom agressziójának aktív elhárítása mások opportunisták lépéseinek elrettentésével egyidejűleg.

Ilyen körülmények között az Egyesült Államok kénytelen alaposan megválogatni, hol és mire áldoz a jövőben a katonai erőforrásaival gazdálkodván, és a továbbiakban ez a legkisebb rosszra törekvő döntések és politikák ösztönzője lesz.